

DEONTOLOGIA DELS BIBLIOTECARIS-DOCUMENTALISTES: DE LA TEORIA A LA PRÀCTICA

Concepción Rodríguez Parada

Facultat de Biblioteconomia i Documentació

Universitat de Barcelona

crodriguezp@ub.edu

Josep Ferran Vives-Gràcia

Servei de Biblioteques

Universitat Politècnica de Catalunya

josep.ferran.vives@upc.edu

Membres de la Comissió redactora del Codi Deontològic del COBDC

*Dues coses omplen l'ànim d'admiració i respecte, sempre nous i creixents
com més reiterada i persistentment s'ocupa d'elles la reflexió: el cel estelat
que està sobre mi i la llei moral que hi ha en mi.*

Kant. *Crítica de la raó pràctica* (1788).

Resum

A partir de la definició dels termes *ètica* i *deontologia*, se n'analitza l'aplicació en l'àmbit de la biblioteconomia i la documentació. Un dels trets característics d'una professió és la presència de valors compartits. En el nostre àmbit, aquests valors es basen en el respecte a la dignitat de l'ésser humà i el principi d'autodeterminació moral, els quals es plasmen en un codi deontològic que testimonia la utilitat social de la professió. Tot seguit s'exposen experiències extretes de la pràctica professional diària que posen de manifest l'existència de conflictes ètics.

Paraules clau

Biblioteconomia, documentació, bibliotecaris-documentalistes, COBDC, codi deontològic, deontologia, ètica, valors

Resumen

A partir de la definición de los términos *ética* y *deontología*, se analiza su aplicación en el ámbito de la biblioteconomía y la documentación. Uno de los rasgos característicos de una profesión es la presencia de valores compartidos. En nuestro ámbito, estos valores se basan en el respeto a la dignidad del ser humano y el principio de autodeterminación moral, los cuales se plasman en un código deontológico que da testimonio de la utilidad social de la profesión. A continuación se exponen experiencias extraídas de la práctica profesional diaria que ponen de manifiesto la existencia de conflictos éticos.

Palabras clave

Biblioteconomía, documentación, bibliotecarios-documentalistas, COBDC, código deontológico, deontología, ética, valores

Abstract

Starting with a definition of ethics and deontology, the article analyses the application of these concepts in the field of Library and Information Sciences. One of the characteristics of a profession is the presence of shared values. In LIS these values are based on the respect for human dignity and the principle of moral self-determination. They are set down in a deontological code that testifies to the usefulness of the profession to society. Examples of experiences taken from everyday practices demonstrate the types of ethical conflicts that exist.

Key words

Librarians-information scientists, deontological code, deontology, ethics, values

1. Introducció

Si ens comparem amb la majoria de països del nostre entorn, Catalunya està molt endarrerida pel que fa a la consideració i tractament de l'ètica en el nostre àmbit professional malgrat que és un assumpte essencial: en general, està absent dels plans d'estudis universitaris de la titulació específica i fins al maig del 2006 no disposava encara d'un codi deontològic. L'aprovació del codi esperem que servirà per endegar un fòrum de reflexió en el qual fer un ric intercanvi d'informació i experiències.

Aquest treball té dues parts clarament diferenciades que volen respondre a un doble objectiu teòric i pràctic: a la primera part —epígrafs 2 i 3—, s'exposen els fonaments, els valors i els principis filosòfics de la deontologia pròpia del nostre col·lectiu; a la segona part —epígrafs 4 a 7—, es mostren situacions conflictives que en la pràctica diària es pot trobar el bibliotecari-documentalista.

2. Qüestions preliminars

La paraula *ètica* deriva del terme grec *ethos* (ἦθος) que vol dir «manera de ser» o «caràcter». Allò que és ètic comprèn, doncs, la disposició davant la vida, els costums, la moral i el caràcter, no en el sentit biològic de temperament sinó entès com a manera de ser o forma de vida que s'adquireix al llarg de la vida. No aprofundirem més en qüestions etimològiques, tampoc ens pertoca, però sí volem afegir encara un apunt més: de l'escrit fins ara es dedueix fàcilment, tot i que en l'ús habitual del llenguatge no es diferencia, que la paraula *ètica* té un doble sentit. D'una banda, *ètica* és «principi», «disposició» i, simultàniament, és «resultat», «costum», «caràcter» adquirits a través de l'hàbit formant la triada «ètica-hàbits-actes» que, com tindrem ocasió de comprovar més endavant, ens donarà molt de joc.

El terme *moral* prové de la paraula llatina *mos*, que com *ètica* significa també «manera de ser» o «caràcter adquirit per la pràctica o hàbit», és a dir, també «costum». És per això que sovint s'utilitzen com a sinònims malgrat que acadèmicament tenen significats diversos. Així, *ètica* és la reflexió, el judici racional dels principis segons els quals hom valora el que està bé i el que està malament; mentre que per *moral* hom entén els costums, els quals poden ser bons o dolents. En paraules de López Aranguren es tractaria de la diferència entre la moral pensada (*ètica*) i la moral viscuda (*moral*).

Pel que fa a *deontologia*, és un terme creat pel filòsof anglès Jeremy Bentham (1748-1832), que apareix per primera vegada en l'edició no venal de l'obra *Chrestomathia* (1815).

L'autor crea el mot «for a synonym, Dicastic Ethics may have the single worded appellation Deontology» i el defineix com el «knowledge concerning what is proper to be done». El mateix Bentham en la seva obra pòstuma *Deontologia o ciència de la moral* (1834) precisa la definició anterior tot indicant que el terme deontologia és el resultat de la unió de dues paraules gregues: *to deon* («allò que convé») i *loga* («coneixement»). Per tant, una correcta accepció del concepte fóra que la deontologia és el coneixement d'allò que és just o convenient. En un primer moment té una aplicació exclusivament moral —d'àmbit individual—, per tant, al marge o més enllà de la llei. Era, més aviat, una qüestió diletant, cal fer allò que cal fer, mentre que com a ciència, consisteix a saber què cal fer en cada moment. En paraules de Bentham cal considerar la deontologia o la moral privada com la ciència de la felicitat,¹ la qual es fonamenta en raons extralegislatives, mentre que la jurisprudència és la ciència segons la qual la llei s'aplica a la producció de la felicitat.

Avui dia, però, la paraula *deontologia* té un nou significat més enllà de la intenció del seu creador: la deontologia no és només la moral individual que exclou qualsevol relació amb la llei, sinó que s'aplica en exclusiva per referir-se als codis d'ètica professional. Així, hi ha qui defineix la deontologia com la «ciència dels deures» i de manera més explícita com «el conjunt de les regles i els deures d'una professió». Les normes, quan són aplicades a una professió, poden establir o prescriure obligacions, en forma de responsabilitats o deures. Les responsabilitats estan relacionades amb la conducta ètica, deixen lloc al judici individual; els deures, en canvi, són regles que regulen la conducta i sobre les quals l'individu no té poder de decisió. Esperanza Guisán, però, fa un afegitó en afirmar que «la deontología [...] no puede tener otra misión que ayudar a procurar la felicidad de los usuarios sin menoscabo de la igualdad de quienes se lo proporcionan».² Aquest matís és de capital importància, ja que introdueix en la definició proposada no només el professional, sinó també el receptor de la seva tasca i els fa compartir un objectiu comú o, més ben dit, l'objectiu humà per antonomàsia: la cerca de la felicitat.³

Ara bé, quan comencen a relacionar-se deontologia i dret, lluny de l'exclusiva apel·lació a la moral individual de Bentham? Segons el P. Michel Albaric⁴ el nou significat s'utilitza per primera vegada, i en un context mèdic, al *Dictionnaire de médecine* de Nysten (1885):

Déontologie, substantif féminin (to deon, le devoir, et logos, traité).

Déontologie médicale. Partie de la médecine qui traite des devoirs (et suivant quelques-uns, des droits) du médecin. Voyez: Serment [Jurament hipocràtic].

Fins que, finalment, el 1947, l'actualització del jurament hipocràtic que feien els metges francesos adquireix el rang de reglament d'administració pública amb el nom de *Codi Deontològic*. És llavors que adquireix categoria jurídica i, creiem, que, a partir d'aquest darrer codi, s'estén a altres professions liberals (arquitectes, farmacèutics, enginyers) i després a la resta de professions.

1. Bentham, membre de l'escola utilitarista anglesa, creu, com Aristòtil, que el comportament moral de la persona té com a finalitat assolir la felicitat.

2. Esperanza Guisán, «Ètica y deontología», *Educación y biblioteca*, núm. 98 (1999), p. 44.

3. «el bien supremo que podemos perseguir en todos los actos de nuestra vida ... [se llama] felicidad ... y según esta opinión común, vivir bien, obrar bien, es sinónimo de ser dichoso». Aristòtil, *Ètica a Nicòmac*.

4. P. Michel Albaric, «Déontologie: le mot et la chose», en: *Une déontologie: pourquoi? Actes de la Journée d'Étude de 6 novembre 1992* (París: ADBS Éditions), 1994, p. 17.

3. La professió de bibliotecari-documentalista

Anne-Marie Bertrand, en una interessantíssima intervenció en la Journée de l'Association des Directeurs de Bibliothèques Departamentales de Prêt (2003),⁵ ens parla de com pot ser de divers l'exercici de la nostra professió, la qual cosa li permet fer una primera constatació: no es pot parlar d'un únic perfil, d'una sola identitat de «bibliotecari-documentalista», sinó d'identitats. En aquest sentit, Raymond Bérard, citat per la mateixa Bertrand, reconeix «le risque d'une balkanisation de notre métier et d'une perte d'identité» fonamentat per les nombroses classificacions existents relatives a l'exercici de la professió (segons el tipus de biblioteca, els tipus de públics a qui s'adreça, segons els suport i els tipus de documents, etc.) i la rica nomenclatura que genera⁶ per les diferències existents entre les diverses feines desenvolupades.

Malgrat aquests cants de sirena, Michael Gorman afirma que «[l]ibraries are different from other entities, librarianship has a structure and a history, and it behooves librarians to recognize and celebrate their unique identity and mission».⁷ Aquesta identitat treu la seva força dels valors, principis i conviccions que tots els membres del col·lectiu professional comparteixen.

Però, quins són els trets característics que defineixen una professió? Segons Marguerite Atlet, cal que disposi d'un corpus teòric, d'una praxi, cal a més que el professional sigui capaç de retre comptes de la seva activitat, de ser autònom i fer-se responsable (en el sentit etimològic de «respondre davant de») i, finalment, cal que sigui també capaç de comprometre's amb els valors i principis que defineixen la «identitat professional»,⁸ atès que «without common values we are not a profession».⁹

Atlet, malgrat pensar en el col·lectiu docent, proposa uns signes identitaris amb els quals qualsevol altre grup pot sentir-se identificat. Thomas J. Froelich, sobre el mateix assumpte, i atenent específicament a les funcions i tasques pròpies del bibliotecari-documentalista (*information professionals*) ha escrit:

[...] include: (i) it entails extensive training; (ii) it entails a significant intellectual component; and (iii) the trained ability puts one in the position to provide an important service to society. [...] (iv) the existence of a professional organization; (v) a process of certification or licesing; and (v) autonomy in work, that is, freedom to exercise various details attendant to broad responsibilities.

[...]

(a) they undertake extensive training, such as taking a degree at a university in library science [...] or related field; (b) this training has a strong intellectual component, in the form of knowledge about knowledge organization, abstracting, indexing, storing, retrieving, constructing information databases, and other forms of value-added processes that librarians and information professionals perform [...]; and (c) they provide an important service to society in the form of providing information resources to their users or clients [...] to address their various educational, cultural, recreational or problem-solving needs, the appropriate services being a function of the organization that they service.¹⁰

5. Anne-Marie Bertrand, «La identité professionnelle des bibliothèques» [sic], <<http://www.adbp.asso.fr-association/je2003/bertrand.htm>>. [Consulta: 15/01/2007].

6. L'ADBS ha elaborat el document *Panorama des métiers*, en el qual fa una llista de 50 professions relacionades amb l'àmbit de la informació. <<http://www.adbs.fr/site/management/metiers/>>. [Consulta: 29/01/2007].

7. Michael Gorman, *Our enduring values: librarianship in the 21st century* (Chicago: ALA, 2000), p. 14.

8. Marguerite Atlet, *La formation professionnelle des enseignants: analyse des pratiques et situations pédagogiques* (París: PUF, 1994), p. 24-25. Citat per A.-M. Bertrand (vegeu nota 2).

9. Donald Sager, ALA Council, 2000.

10. Thomas J. Froelich, *Survey and analysis of the major ethical and legal issues facing library and information services* (Munic: K.G. Saur, 1997), p. 4.

Com hem tingut oportunitat de comprovar, Gorman, Atlet, Sager i, de manera implícita, Froelich, es refereixen a la importància dels principis o valors compartits com un dels factors essencials que ens permeten parlar de professió.

3.1. Els valors comuns de la professió

Nosaltres influïm o controlem significativament la selecció, l'organització, la preservació i la difusió de la informació. En un sistema polític que progressa en ciutadans informats, nosaltres som els membres d'una professió explícitament compromesa amb la llibertat intel·lectual i amb la llibertat d'accés a la informació i tenim l'obligació especial de garantir a les generacions presents i futures la lliure circulació de la informació i de les idees.

Introducció al Codi ètic de l'ALA¹¹

El bibliotecari-documentalista exerceix una funció social complexa atès que treballa amb informació. Aquesta funció cal entendre-la com un compromís, perquè la informació és un recurs fonamental per el desenvolupament cultural i el progrés econòmic de la societat. Per tant, en paraules de Meyriat,¹² el bibliotecari-documentalista té una responsabilitat particular en la construcció de la societat: la de garantir el flux més eficaç possible de la informació per tal d'assolir el desenvolupament i el progrés desitjats.

Les tasques i funcions dels bibliotecaris-documentalistes poden veure's compromeses per factors com: amenaces als centres d'informació per l'acció de la censura, el control i la manipulació; la promulgació de lleis que estableixin barreres econòmiques per impedir l'accés a la informació; aspectes relacionats amb el dret a la propietat intel·lectual i per l'acció d'altres individus i associacions (d'autors, de distribuïdors, d'editors, etc.) o bé per grups i organitzacions polítiques que representen interessos diversos.¹³ Aquesta complexitat fa que els professionals de la informació sovint ens trobem davant de situacions en les quals ens demanem què hem de fer, perquè amb la moral «general» no en tenim prou. L'exercici de les nostres funcions i responsabilitats, doncs, exigeix l'existència d'una norma, d'una directriu capaç de donar-nos el suport aclaridor que, en determinats moments, ens cal. Tanmateix, aquesta norma no decidirà per nosaltres, sinó que ens donarà unes pautes d'actuació, guies del nostre procés deliberatiu, que ens menaran a la decisió final, de la qual serem els únics responsables. Aquesta és una idea cabdal que reprendrem unes ratlles més avall.

Els valors fonamentals de la professió de bibliotecari-documentalista deriven del respecte a la dignitat de l'ésser humà i tot el que comporta tal com es recull en la *Declaració universal dels drets humans* (DUDH). Com a exemple podem citar el *Codi deontològic del Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya* (COBDC, 2006), que al preàmbul li reconeix l'autoritat i proclama la subordinació als seus principis: «els membres del COBDC tot tinent present els principis establerts a la *Declaració universal dels drets humans* [...]». Si concretem, els valors fonamentals a destacar són el dret a la llibertat intel·lectual, a la intimitat —o secret professional—, el dret al benestar —que inclou l'accés a la informació— i a la igual-

11. ALA, «El codi d'ètica de l'American Library Association» [en línia], *BiD*, núm. 7 (des. 2001), <<http://www.ub.es/bid/07ala.htm>>. [Consulta: 30/01/2007].

12. Jean Meyriat, «Déontologie: une perception collective?», en: *Une déontologie: pourquoi?: Actes de la journée d'étude du 6 novembre 1992*, p. 14.

13. Thomas J. Froelich, *op. cit.*, p. 1 i p. 3.

tat d'oportunitats —amb l'establiment de polítiques i serveis específics segons les necessitats detectades. Pensem que d'aquests en deriven tots els altres. Sens dubte ens vénen ara al cap situacions i realitats en les quals se'n fa dubtosa o difícil l'aplicació; la segona part d'aquest article en serà una mostra.

Ara bé, sense caure en un fals i perillós relativisme ètic, sí que hem de parlar sense embuts del fet que la història i les tradicions poden il·lustrar la implantació i el desenvolupament dels principis i valors comuns de l'ètica professional basats en la DUDH, la qual cosa pot provocar desacords i fer-nos pensar que, potser, la universalitat de la llei moral no és tal. A més de, malgrat, o a la llum de la norma, el bibliotecari-documentalista ha de saber utilitzar la seva raó, desenvolupar el seu propi criteri perquè els codis deontològics —fonamentats en la DUDH, marc de referència insubstituïble—, no ens diuen què hem de fer en cada moment. Del que es tracta és de descobrir en nosaltres la llei moral —que ha d'esdevenir autèntic mòbil de la nostra activitat— i que, seguint Kant, expressa l'autonomia de la [nostra] raó.¹⁴

Per tant, són dos els pilars sobre els quals assentar els valors i principis de la nostra pràctica professional: el respecte a la dignitat de l'ésser humà i el principi d'autodeterminació de la nostra moral basada en una llei moral universal. Davant de les discrepàncies, els dubtes i els desacords, Froelich proposa que una de les funcions fonamentals de la UNESCO i l'IFLA sigui harmonitzar el context en el qual té lloc el treball dels professionals de la informació independentment de la seva cultura i de la societat a la qual pertanyin.¹⁵

3.2. La plasmació dels valors comuns en un codi deontològic

Segons Màrius Morlans «el que caracteritza al professional és la seva aspiració a exercir amb excel·lència, [...] entesa [...], no tan sols com a virtut moral, sinó també com [a] [...], competència professional [...] Però, com es pot regular una activitat que aspira a l'excel·lència? Només mitjançant unes normes acceptades lliurement que, [...], obliguen a qui, [...], s'ha compromès a respectar-les».¹⁶

Les normes acceptades lliurement formen l'articulat del codi deontològic del col·legi o col·lectiu professional que es tracti, i fan palesa la voluntat dels seus membres de buscar l'excel·lència en la seva pràctica professional. De la cerca de l'excel·lència en deriva la satisfacció personal i el reconeixement dels col·legues i dels usuaris. Certament, no és l'obtenció d'aquests honors el que ens porta a buscar l'excel·lència,¹⁷ sinó que la pràctica excel·lent té com a resultat «ayudar a procurar la felicidad de los usuarios sin menoscabo de la igualdad felicidad de quienes se lo proporcionan»¹⁸ o segons diu el *Jurament hipocràtic*:

Si observo amb fidelitat el meu jurament, sigui'm concedit gaudir feliçment la meua vida i la meua professió, honrat sempre entre els homes; si el trencó i sóc perjur, caigui sobre mi la sort contrària.¹⁹

14. Immanuel Kant, *Crítica de la raó pràctica*, llibre I, tesi IV.

15. *ibid.*, p. 8-9.

16. Màrius Morlans, «El pols de l'ètica i la deontologia: l'ètica mèdica avui» [en línia], *Annals de Medicina*, vol. 89, núm. 4 (oct.-nov.-des. 2006), <<http://www.academia.cat/pages/academ/vidaacad/Publica/annals/2006/A4/pols1.htm>>. [Consulta: 25/01/2007].

17. «La moral no es propiamente la doctrina de cómo hacernos felices, sino de cómo debemos hacernos dignos de ella», I. Kant, *op. cit.*, libro II, cap 2, V.

18. Vegeu nota 2.

19. *Jurament hipocràtic*, <<http://www.aceb.org/tvh06/jh.htm>> [Consulta: 25/01/2007].

Els bibliotecaris-documentalistes estem al servei del dret de tots els ciutadans a accedir al coneixement i a la informació. Això requereix uns principis, explícitament formulats en un codi deontològic, clars, coneguts i reconeguts per tots i que testimoniiïn la utilitat social de la professió. La secció Management of Library Associations Section (MLAS) de l'IFLA ha redactat la directriu *Elaboración de normativas y procedimientos para la asociación de bibliotecarios*, que incideix en la idea que un codi de conducta/ètica és «el instrumento que transmite al público y al gobierno la seriedad y las responsabilidades de la profesión»,²⁰ entre les quals s'inclouen, entre d'altres, la capacitat de negociar amb els sectors econòmics i socials. Aquest estatus moral serà el que ens permetrà beneficiar-nos d'un estatus jurídic i econòmic normal.²¹

4. «La veritat us farà lliures»

Parlàvem anteriorment d'aquests suposats valors comuns o col·lectius de la nostra professió. Per la majoria de persones del nostre entorn laboral, la nostra professió és alguna cosa més que un ofici o una manera de guanyar-nos vida. Molts dels nostres col·legues creuen en allò de què la «veritat us farà lliures»,²² evangèlica frase on el concepte *veritat* el podem entendre al nostre albir, diguem-li «veritat», «cultura», «informació», «educació» o de la manera que més s'ajusti a allò que nosaltres creiem, però molts professionals podríem afirmar que la tasca que desenvolupem va més enllà de la simple prestació de serveis i que, al final d'aquest camí, existeix un objectiu, ja sigui aconseguir la competitivitat d'una empresa, la seva excel·lència, ja sigui permetre a la ciutadania l'accés a productes culturals o la possibilitat de participar amb plens drets en la societat de la informació.

És possible que al nostre interior sentim que el servei que prestem no és un servei municipal o universitari més; sense piscines municipals al poble podríem passar, sense activitats esportives a la universitat segurament també, però què s'està perdent quan no podem oferir un servei bibliotecari i documental adient?

Malauradament, aquesta consciència ferma sobre la necessitat de satisfer els drets «informativels» de la ciutadania no sempre és vista d'igual forma, no ja pels nostres responsables polítics, sinó pels seus propis electors. L'accés a la cultura és un dret constitucional (art. 44 de la Constitució espanyola) i un dret estatutari (art. 4, 22 i 44 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya) però sabem que això no sempre és tradueix en unes dotacions econòmiques suficients. Sabem que la nostra feina és precisament, des de la nostra gran o petita aportació, possibilitar aquest accés a la cultura de la «millor manera possible».

La importància d'accedir a la informació i a la cultura són la base d'un dels principis bàsics de la nostra professió, la llibertat intel·lectual. La llibertat intel·lectual és de fet un dels principis que fonamenten el *Codi Deontològic del COBDC*. Així, per al Codi la nostra ètica professional s'hauria de sustentar en sis grans principis ètics:

Art.1 La pràctica professional dels bibliotecaris-documentalistes es basa en el respecte de la llibertat intel·lectual i en la defensa del dret d'expressió de qualsevol opinió en el marc de convivència democràtica i de respecte als drets humans.

20. Management of Library Associations Section (MLAS), *Elaboración de normativas y procedimientos para la asociación de bibliotecarios* [en línia], <<http://www.ifla.org/VII/s40/pub/devpol-s.htm>>. [Consulta: 25/01/2007].

21. Jean Meyriat, *op.cit.*, p. 13.

22. Jn 8,32.

Art.2 Els bibliotecaris-documentalistes no faran cap mena de discriminació per raó d'origen, edat, idees, sexe, conviccions religioses, polítiques o qualsevulla altra diferència.

Art.3 Els bibliotecaris-documentalistes vetllen per a l'equilibri entre els drets dels autors a la seva obra i el dret a l'accés a la cultura i la informació dels ciutadans.

Art.4 Els bibliotecaris-documentalistes rebutjaran qualsevol intent de censura, ideològica o comercial, en la selecció del fons, i podran posar en coneixement del COBDC tot intent de vulneració d'aquest principi.

Art.5 A l'hora de prendre decisions, els bibliotecaris-documentalistes, no han de deixar-se influir per pressions internes o externes i han d'actuar amb la màxima professionalitat i objectivitat.

Art.6 Els bibliotecaris-documentalistes que desenvolupin les seves tasques en centres finançats amb fons públics vetllaran per a que la utilització dels recursos de la seva organització es faci sense restriccions per raons ideològiques.

Existeix llibertat intel·lectual quan la ciutadania pot accedir lliurement a les informacions (en totes les seves expressions) sense cap mena de restricció ideològica, comercial o econòmica. De fet, l'IFLA desenvolupa el concepte de *llibertat intel·lectual* en la *Declaració de la IFLA sobre les biblioteques i la llibertat intel·lectual*:²³

La IFLA cree que el derecho a saber y la libertad de expresión son dos aspectos del mismo principio. El derecho a saber es un requisito para la libertad de pensamiento y de conciencia; la libertad de pensamiento y la libertad de expresión son condiciones necesarias para la libertad de acceso a la información.

que guarda relació amb l'article 19 de la DUDH:

Tot individu té dret a la llibertat d'opinió i d'expressió; això comporta el dret a no ésser inquietat per causa de les opinions i el de cercar, rebre o difondre les informacions i les idees per qualsevol mitjà d'expressió i sense consideració de fronteres.

La importància d'aquest valor és indiscutible, una biblioteca esbiaixada, és una biblioteca? Un bibliotecari que practiqui la censura, pot ser considerat «professional»?

Segons la Declaració de l'IFLA, es tractaria d'un valor absolut, fins i tot en cas de dubte prevaldria l'obligació de l'observança d'aquest precepte:

Los bibliotecarios y otros profesionales que trabajen en las bibliotecas, asumirán sus responsabilidades tanto con sus superiores como con sus usuarios. En caso de conflicto entre estas responsabilidades, prevalecerá el deber hacia el usuario

5. «Bon dia, on puc trobar informació sobre com suïcidar-me?»

Per molts o pocs coneixements teòrics i pràctics que haguem anat adquirint amb el temps d'exercici professional, ens hem pogut trobar en situacions en què ens haguem plantejat quina seria la millor manera d'actuar.

23. <<http://www.ifla.org/V/press/p90326s.htm>>.

Efectivament, i com es dedueix de la pregunta que encapçala aquest apartat, podríem tenir més d'un dubte ètic davant de la pregunta d'un usuari que ens demani informació per suïcidar-se. El suïcidi no és al nostre país un delict, però estaríem obligats a facilitar aquesta informació si sabem de forma fefaent que l'usuari utilitzarà aquesta informació per treure's la vida?

I si enlloc de voler-se suïcidar, un usuari ens demana un llistat de noms de polítics concrets i sospitem, només sospitem, que aquesta persona podria pretendre atemptar contra ells? Caldria revelar a les autoritats el nom d'aquest usuari, violant d'aquesta manera la nostra obligació ètica de guardar la confidencialitat sobre les dades i consultes dels nostres usuaris?

Potser són casos extrems, però una situació similar l'han viscuda ja els bibliotecaris nord-americans amb l'aprovació de la *Patriot Act*, ja que un dels articles de la llei permet al govern recollir informació sobre els llibres que els ciutadans s'enduen en préstec. Hauran de seguir els seus preceptes ètics o complir la llei? Hauran d'adaptar l'ètica a la nova situació?

Llei i ètica es barregen sovint cosa que dificulta encara més la interpretació que cal fer i l'elecció de l'acció a portar a terme. És cert, però, que en un estat de dret aquest conflicte es redueixen molt i l'actitud ètica normalment és la legal, però malauradament una gran part del nostre planeta viu sota condicions polítiques i socials molt allunyades de l'estat de dret.

Les relacions entre ètica o moral i dret omplen pàgines i pàgines. Kant ja separava moralitat de legalitat (Viñas, 2003). D'aquesta manera, mentre que la moralitat forma part d'un fet racional i lliure, la legalitat és només la satisfacció d'un deure imposat externament. És la dualitat entre la moral-ètica (autònoma) i la moral-deure (heterònoma).

Necessàriament, la finalitat del dret ha de ser la recerca d'allò just i, en conseqüència, els punts de fricció amb l'ètica personal i l'ètica professional haurien de ser mínims. L'existència, però de friccions, és inevitable. Ha de demanar la professió als bibliotecaris que incompleixin una llei que atempta contra el principi ètic dels bibliotecaris? Pot emparar-se el professional en el respecte al seu codi ètic per tal d'incomplir una llei?

La resposta no és fàcil i requerirà un exhaustiu estudi en cada cas. Un exemple paradigmàtic de possibles conflictes entre l'ètica professional i el dret, el trobem als Estats Units d'Amèrica. De tots és coneguda la polèmica que l'aprovació de l'*USA Patriot Act* ha generat en el si de la societat nord-americana. Les biblioteques no s'han escapat del debat, més encara quan un dels articles de la llei, el 215, permet a l'FBI de rastrejar les consultes i préstecs fets a les biblioteques. La diferència amb el que fins ara es podia fer, i que és semblant a la situació jurídica al nostre país, és que amb la nova llei no cal intervenció judicial, és a dir, no cal una ordre d'un jutjat per accedir als registres confidencials dels usuaris de les biblioteques. L'FBI pot rastrejar els correus electrònics i les consultes a Internet fets des de terminals de la biblioteca, pot demanar a la biblioteca quins documents ha prestat a un usuari o quins usuaris s'han dut en préstec uns documents determinats.

Aquesta mesura, accedir a registres confidencials d'usuaris sense petició judicial pel mig, ha provocat un greu conflicte entre l'ètica professional, que propugna la confidencialitat dels registres bibliotecaris i una disposició jurídica que l'anul·la completament.

En una entrevista concedida a la revista *Ítem* (Gascón, 2005), Carol A. Brey-Casiano expressava clarament el rebuig a l'*USA Patriot Act*²⁴ en els termes en que està plantejada:

24. <http://frwebgate.access.gpo.gov/cgibin/getdoc.cgi?dbname=107_cong_bills&docid=f:h3162enr.txt.pdf>. [Consulta: 31/01/2007].

Pensin que la nostra nació va ser creada sobre la base de la llibertat de llegir, de parlar, etc. i si no tenim aquesta llibertat de llegir el que volem, sense que el govern ho controli, s'estan alterant els fonaments de la nació; és una cosa molt seriosa, i per a les biblioteques és tot un repte: ALA està lluitant per la llibertat, que és el més important per als nostres membres.

A partir d'aquí, és possible per a un bibliotecari actuar de manera ètica tenint en compte les obligacions que li imposa la llei? L'ha de complir? Cal apel·lar a la desobediència civil. És en gran part responsabilitat de les associacions professionals reflexionar sobre aquestes qüestions i oferir-hi una resposta. En el cas de l'ALA la reacció va ser contundent: en el document sobre aquesta qüestió que va fer públic, «Resolution on The USA Patriot Act and Related Measures that infringe on The Rights Of Library Users»,²⁵ es mostrava el rebuig a la llei i paral·lelament s'instava els bibliotecaris a dur a terme un seguit de mesures per tal d'adaptar-se a la llei. No es cridava a la desobediència civil, però sí a la mobilització i a buscar la complicitat dels usuaris, especialment per mitjà de campanyes d'informació als usuaris sobre el control al qual es podien veure sotmesos:

RESOLVED, that the American Library Association opposes any use of governmental power to suppress the free and open exchange of knowledge and information or to intimidate individuals exercising free inquiry; and, be it further

RESOLVED, that the American Library Association encourages all librarians, library administrators, library governing bodies, and library advocates to educate their users, staff, and communities about the process for compliance with the USA PATRIOT Act and other related measures and about the dangers to individual privacy and the confidentiality of library records resulting from those measures; and, be it further»

A partir d'aquest posicionament, es poden citar (Quispe, 2003) biblioteques que es van prendre aquestes consideracions al peu de la lletra. Així per exemple, la biblioteca de Santa Cruz de Califòrnia reparteix cada dia entre els seus visitants una nota semblant a la que tenen penjada al seu web:²⁶

Warning

Although the Santa Cruz Library makes every effort to protect your privacy, under the federal USA PATRIOT ACT (Public Law 107-56), records of the books and other materials you borrow from this library may be obtained by federal agents. That federal law prohibits library workers from informing you if federal agents have obtained records about you.

Questions about policy should be directed to:
Attorney General Alberto Gonzales,
Department of Justice,
Washington D.C. 20530.

In response the Library Joint Powers Board passed the following Resolution on the USA Patriot Act.

25. <<http://www.ala.org/ala/washoff/WOissues/civilliberties/theusapatriotact/alaresolution.htm>>. [Consulta: 31/01/2007].

26. <<http://www.santacruzpl.org/libraryadmin/ljpb/usapatmsg.shtml>>.

Cal destacar el fet que s'insti els usuaris a escriure al fiscal general dels Estats Units (l'equivalent al nostre ministre de Justícia) per demanar qualsevol tipus d'informació sobre el respecte, ja que la llei impedeix als bibliotecaris informar els usuaris sobre si l'FBI ha consultat els registres de la biblioteca.

En una línia paral·lela, la biblioteca de Killington (Vermont) adverteix als seus usuaris que actualment no poden garantir la seguretat de les seves dades personals i que actuïn en conseqüència (Quispe, 2003). D'altres biblioteques han pres mesures menys «militants», fent advertiments als usuaris dins de les seves polítiques de confidencialitat, com per exemple la biblioteca d'Austin.²⁷

Biblioteca Pública de Austin
Declaración sobre Privacidad

La Biblioteca Pública de Austin está comprometida a proteger el derecho de todos sus usuarios a la privacidad en el uso de sus recursos y divulga información sobre sus usuarios sólo al usuario. Los registros de transacciones de nuestros clientes son guardados sólo el tiempo necesario para recopilar estadísticas administrativas y luego son borrados. Divulgaremos nuestros registros sólo bajo orden judicial, citación o mandamiento como se encuentran resumidos en el estatuto estatal, el Código del Gobierno de Texas (Texas Government Code), Inciso 552.124 y las previsiones de vigilancia incluídas en el ACTA PATRIOTA de EE.UU (The USA PATRIOT ACT)(la Ley Pública 107-56) (Public Law 107-56).

Abril, 2003

En definitiva, es tractaria de complir la llei, però, al mateix temps, expressar el rebuig que genera de totes les formes possibles.

Si traslladem aquesta qüestió al nostre país, la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal obliga les biblioteques (com a la resta) a respectar i no divulgar les dades confidencials amb excepció dels casos previstos expressament per la llei. De fet, l'article 11.2a inclou un redactat genèric sobre que poden fer cessions de dades sense permís de les persones afectades «quan la cessió estigui autoritzada en una llei». En el suposat cas que una llei estatal permetés l'accés sense autorització dels usuaris afectats i sense les degudes salvaguardes (autorització judicial, etc.) tindríem certament un problema sobre la taula. Problema que, d'entrada, és purament legal atès que el dret a la privacitat és un principi fonamental recollit a la Constitució Espanyola i a l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Així, doncs, tindríem a més a més d'un problema ètic, un greu problema legal.

En aquest sentit, l'article 10è del codi deontològic del COBDC propugna una actitud de respecte a la privacitat dels usuaris dins del marc de respecte de la llei:

Les dades personals o d'ús dels serveis prestats són sotmeses al secret professional. En aquest sentit, es prendran les mesures necessàries per garantir la protecció i confidencialitat d'aquestes informacions. Les dades personals només podran ser difoses en el cas que la persona afectada ho autoritzi expressament o en els supòsits marcats per la llei.

Entenem, però, que tots els articles del codi deontològic del COBDC cal interpretar-los sota la perspectiva del respecte als principis fonamentals, és a dir, en el cas que la llei marqués «quelcom» que es consideri que lesiona alguns dels principis generals, èticament hauria de prevaler el respecte al principi general.

27. <<http://www.ci.austin.tx.us/library/privacidad.htm>>

Així doncs, les associacions professionals han de disposar de les eines necessàries (comitès ètics, estudis, etc.) per tal de poder fer front a possibles conflictes que s'originin, tant en la interpretació dels codis deontològics com amb possibles conflictes que resultin d'aplicar-los en un entorn legislatiu concret.

Els conflictes amb el marc legislatiu no són els únics que podrien aparèixer en l'aplicació d'un codi deontològic. És més, la mundialització fa que sovint persones amb sistemes ètics diferents interaccionin, i com no pot ser d'una altra manera, els conflictes morals apareixen per arreu. Així per exemple, Google i Yahoo, que donen feina a molts documentalistes, han accedit a oferir un servei de cercadors a la Xina on es filtren els resultats i s'esborren els resultats que poden preocupar el Govern xinès.²⁸ Aquí no ens trobem davant de cap conflicte entre valors o entre ètica i dret, només hi ha una contradicció entre l'ètica professional i els interessos comercials d'unes empreses per a les quals treballen molts especialistes de la informació. Els mateixos filtres que els bibliotecaris xinesos es veuen obligats a aplicar, els hauran ara d'instal·lar els documentalistes que viuen i pertanyen a altres societats.

Fins a quin punt a un bibliotecari o documentalista de Google o Yahoo no li hauria de grinyolar el «sentiment ètic» en haver de participar en un atac directe a la llibertat intel·lectual? En aquest cas podem considerar diferents nivells, pot no estar-s'hi d'acord, però tampoc es té prou força per oposar-s'hi a risc de perdre la teva feina, i l'altre nivell, aquest sí que èticament qüestionable, seria la instal·lació del filtre sense cap mena de «pudor» ètic.

El codi deontològic del COBDC, d'altra banda, indica que «els bibliotecaris-documentalistes s'impliquen activament en la missió de la seva organització i contribueixen a l'assoliment dels seus objectius» (art. 23). Insistim, però, que els articles s'han d'interpretar sempre tenint el compte els principis generals i d'acord amb les disposicions genèriques que s'exposen al títol preliminar del mateix codi.

6. Sou potser un dels ciutadans que gosen desafiar les regles que prohibeixen la tinença de llibres? [*Fahrenheit 451*]

El fantasma de la censura és potser una de les bèsties més negres de l'imaginari col·lectiu bibliotecari. De censures n'hi de molts tipus, comercial, ideològica, racial, sexual, etc. Es pot practicar també de diferents maneres, sigui activament (eliminant segons quins documents) o passivament (deixant de comprar segons quins documents). Entenem, però, que la censura és una pràctica conscient de la persona que fa la selecció del personal i que la censura la fa seguint uns criteris que no acostumen a ser professionals sinó ideològics.

Parlar de censura en països que viuen règims dictatorials és fàcil però poca cosa s'hi pot fer, ja que qualsevol lluita en contra acostuma a provocar la destrucció física, professional o social de la persona que denuncia. És obvi, que, en canvi, en països democràtics on impera l'estat de dret, el debat sobre la censura a les biblioteques és molt més viu i també més freqüent del que podríem pensar en un principi.

Sense anar més lluny, a Catalunya podem trobar algun exemple de censura comercial en biblioteques. Així, l'any 2003 l'Ajuntament —que no la biblioteca— de Sant Feliu de Guíxols va emetre un decret segons el qual la biblioteca havia de retirar de l'accés públic el material audiovisual de menys de tres anys d'antiguitat. Val a dir que sembla que aquesta mesura era fruit de la pressió dels propietaris dels videoclubs del poble.²⁹

28. <http://www.informativos.telecinco.es/china/google/censura/dn_19164.htm>.

29. <http://www.bibcat.info/carta_65.pdf>.

No cal estendre'ns gaire en demostrar que aquesta mesura no és més que una forma més de censura, comercial com dèiem abans, que viola des del *Manifest de la UNESCO de la Biblioteca Pública*³⁰ («Els fons i els serveis no haurien d'estar sotmesos a cap forma de censura ideològica, política o religiosa, ni tampoc a pressions comercials») fins a l'actual codi deontològic del COBDC («Art. 4 Els bibliotecaris-documentalistes rebutjaran qualsevol intent de censura, ideològica o comercial, en la selecció del fons, i podran posar en coneixement del COBDC tot intent de vulneració d'aquest principi»). A banda de l'aspecte ètic, creiem que es vulnera també el Decret 124/1999, de 4 de maig, sobre els serveis i el personal del Sistema de Lectura Pública de Catalunya³¹ a l'article 4.1 b del qual s'estableix que els ajuntaments poden «[d]eterminar el model de col·lecció i el tipus de serveis que presta la biblioteca en funció dels seus objectius i d'acord amb els criteris establerts per la Unesco.» Com resulta evident en aquest cas, «els criteris establerts per la Unesco» estaven sent vulnerats. No és casualitat que l'esmentat decret incorpori aquesta referència als criteris de la UNESCO, és precisament una manera de «blindar» les biblioteques públiques davant de qualsevol intent de censura com el que s'estava produint a Sant Feliu de Guíxols.

Ràpidament, i com pertocava, el COBDC va prendre cartes en l'afer, instant l'Ajuntament a retirar aquesta disposició.³² Paral·lelament, el mateix COBDC va adreçar-se al Síndic de Greuges, el qual va instar l'Ajuntament que retirés el decret esmentat. No cal dir que l'Ajuntament va seguir les indicacions del Síndic i del COBDC. Quan algunes persones es pregunten per a què serveix un col·legi professional aquí poden trobar-hi una bona resposta.

Podem esmentar, però, casos més greus d'intents de censura en biblioteques públiques a França. Aquest cas resulta rellevant precisament perquè es tracta d'un cas de censura en estat pur. El 1995, el Front National de Jean-Marie Le Pen va guanyar les eleccions municipals a les poblacions d'Orange, Marignane, Toulon i Vitrolles. Poc temps després, els bibliotecaris de les seves biblioteques públiques van veure com les seves atribucions en matèria de política d'adquisicions eren eliminades o simplement menystingudes. Des dels «hôtels de ville», els polítics del Front National feien i desfeien en matèria d'adquisicions de documents i els bibliotecaris constataren con algunes subscripcions a diaris eren eliminades (*Le Monde*, *Libération*) i substituïdes per diaris de clares tendències d'extrema dreta. Després d'una intervenció de la inspecció general de biblioteques (organisme estatal), l'afer saltà a la premsa (Korkos, 1999):

Censure FN à la bibliothèque d'Orange - les lepénistes imposent leurs critères de lecture (*Libération* du 11 juillet 1996);

Orange: le rapport qui dénonce la censure FN (*L'Express* du 11 juillet 1996);

Le Front National impose ses choix à la bibliothèque municipale d'Orange (*Le Monde* du 12 juillet 1996).

Igualment van sortir a la llum en quin sentit s'estaven depurant ideològicament el fons de les biblioteques (Korkos, 1999):

— Obres especialitzades, per exemple *Le métier de bibliothécaire* i llibres sobre filosofia i psicologia.

30. <<http://www.ifla.org.sg/VII/s8/unesco/catal.pdf>>.

31. <<http://www.geocities.com/athens/olympus/3197/llei26.htm>>.

32. <<http://www.cobdc.org/notaprensa/2003.html>>.

- Pel tema tractat: *Le racisme* (collection Les Essentiels, Éditions Milan), *Le rap* (collection Découvertes, Éditions Gallimard).
- Llibres de posicions polítiques d'esquerra.
- Novel·les policiaques de Didier Daeninckx³³ (autor molt compromès a França i que denuncia les teories negacionistes del genocidi nazi, teories avalades pel Front Nacional).
- Obres que continguin una visió mundialitzant.
- Contes de tots els països, especialment contes magrebins.

La llista no acabava aquí: el nombre de documents censurats a totes aquestes biblioteques és enorme i inclou obres d'autors tan poc significants políticament com Agatha Christie o Arthur Conan Doyle. En definitiva, l'inspector general de biblioteques de França encarregat del tema feia la següent asseveració en el seu informe:

Vu de la sorte, dans sa globalité, conclut le rapporteur, ce n'est pas une politique documentaire qui se dessine. Mais une stratégie politique qui prend la bibliothèque pour terrain et ses collections pour armes. Une stratégie d'autant plus évidente que, en bien des endroits, elle recoupe celle qui a été mise en œuvre à Orange. (IGB, 1997).

Certament, en aquestes circumstàncies la situació dels bibliotecaris és dramàtica. Llegim, si no, les paraules esfereïdores d'una bibliotecària afectada (Canazzi, 1997):

Mêmes pratiques, mêmes méthodes, même terrorisme, mêmes contrôles, même discrédit, mêmes humiliations, même climat délétère qui laissent sur le carreau des professionnels en désarroi, désemparés, «otages de l'arbitraire», avec pour toute alternative de se soumettre ou de se démettre. Il n'y a aucune marge de manœuvre pour les fonctionnaires territoriaux que nous sommes.

Aquesta situació va fer que la professió bibliotecària gala s'adonés que calia treballar els temes deontològics per tal d'afrontar amb èxit i coherència aquestes situacions (Kupiec, 1999). Fins aquell moment només es disposava d'un petit codi ètic. L'ABF, però, posteriorment emetia un document de reflexió i indicacions adreçades als bibliotecaris sobre les pressions polítiques a les biblioteques (ABF, 1999). És el vell dualisme acció/reacció. Aquest important document dona un seguit d'informacions legals, però també pràctiques sobre publicacions de l'extrema dreta per tal d'orientar els bibliotecaris en la seva política d'adquisicions. Igualment dona un seguit de recomanacions a tenir en compte davant de problemes relacionats amb les polítiques d'adquisicions de materials sensibles. Igualment, s'han anat editant diferents materials de suport com «Faits et informations»³⁴ o «Acquisitions et bibliothèques de service public».³⁵ També es pot destacar «Bibliothèques, censure et responsabilités des bibliothécaires» una interessant col·lecció sobre el tema de la censura a biblioteques realitzada per l'ENSSIB.³⁶

Veiem, doncs, que sovint els avenços en temes deontològics són el resultat de les problemàtiques presentades. Així, la tradició deontològica al Estats Units d'Amèrica no és gratuïta; el codi ètic de l'ALA, sense anar més lluny, és la resposta d'aquesta associació professional a la cacera de bruixes instigada pel senador Josep McCarthy contra l'enemic comunista (Robbins, 1996; citat a Pérez Pulido, 2001). El cinema ha plasmat la dramàtica situació de la censu-

33. <http://fr.wikipedia.org/wiki/Didier_Daeninckx>.

34. <http://www.abf.asso.fr/article.php3?id_article=187>.

35. <http://www.abf.asso.fr/rubrique.php3?id_rubrique=39>.

36. <<http://www.enssib.fr/bibliotheque/dossthem/censure/cenori.html>>.

ra d'obres comunistes a les biblioteques públiques nord-americanes a la pel·lícula *Storm Center*³⁷ (1956). En aquest film, una bibliotecària interpretada per Bette Davis desafia les autoritats municipals que li ordenen retirar dels prestatges l'obra *The Communist Dream*. Com es pot deduir del títol de la pel·lícula, la protagonista no ho tindrà fàcil per defensar-se de la censura municipal.

Però, fins on arriba el «pluralisme» de la biblioteca? Té algun límit aquest pluralisme? Podem fonamentar la nostra ètica professional en el moment de seleccionar documents en el fet que n'hi ha prou amb què el llibre sigui legal per ingressar-lo a la biblioteca? Sobre aquest assumpte, Kupiec (1999) planteja casos interessants: *Els versos satànics* de Salman Rushdie, obra que potser podria ferir la sensibilitat de part dels nostres usuaris, o *Suicide mode d'emploi*,³⁸ llibre publicat a França el 1982 i que després de vendre 100.000 exemplars fou prohibit nou anys després de la seva publicació per inducció al suïcidi. De fet, els censors del Front National apel·laven en les seves biblioteques al «pluralisme» per defensar la presència de document racistes, homòfobs o negacionistes. D'altra banda, s'han registrat casos de grups de pares que exigien la retirada dels exemplars de Harry Potter de les biblioteques escolars perquè promouen la bruixeria i fomenten el desafiament de l'autoritat.³⁹ La cosa certament es complica quan és un grup d'usuaris qui està exigint la retirada de l'obra.

Els autors d'aquest treball van ser testimonis d'una queixa a través de la ràdio d'un lector de biblioteca que es queixava que a la seva biblioteca hi havia llibres sobre la història d'ETA, cosa que per ell era inacceptable.

No podem donar una recepta ètica universal per tots els casos. Hi ha un límit al «pluralisme» de la biblioteca? Segurament sí, per exemple en el cas d'obres declarades il·legals pels tribunals de justícia. Aleshores, però, que fem? Les destruïm? Les biblioteques nacionals han de fer el mateix?

Les biblioteques alemanyes, per exemple, tenen un problema important amb les obres nacionalsocialistes: el *Mein Kampf* de Hitler i altres publicacions neonazis no són d'accés lliure i només els investigadors hi tenen l'accés (IFLA/FAIFE, 2000). És la solució èticament més encertada?

Cal, en tot cas, discutir sobre aquests temes, promoure el debat professional sobre aquestes qüestions i intentat establir pautes que ajudin els bibliotecaris-documentalistes a establir les fronteres entre «tria» i «censura» (Soulé, 1999).

7. Què ens depara el futur?

No faríem justícia als editors d'aquesta publicació si no ens atrevíssim a fer un exercici prospectiu. *Bibliodoc* es caracteritza per intentar fer un estat de la qüestió i assenyalar les tendències dels temes professionals que ens pertoquen com a bibliotecaris-documentalistes.

Pensem que el primer cas ja està fet, ja tenim Codi Deontològic per a la nostra professió. Aquest no és, però el final del camí, més aviat el començament. El Codi Deontològic fa referència a la Comissió Deontològica del COBDC, comissió que crea la Junta (art. 29), la qual «vetllarà pel respecte i compliment d'aquest codi i assessorà la Junta de Govern del COBDC».

37. <http://www.filmlibrarian.info/storm_center.html>.

38. <http://fr.wikipedia.org/wiki/Suicide,_mode_d'emploi>. <http://claudeguillon.internetdown.org/article.php?id_article=44>.

39. <http://www.cfif.org/htdocs/legal_issues/legal_updates/first_amendment_cases/harry_potter_censorship.htm>.

Amb això però no n'hi ha prou, no és només responsabilitat de la Comissió Deontològica o del COBDC el tractament d'aquest tema, cal implicar tota la professió i obrir un procés de reflexió ètica. Quins problemes detectem? Com els podem resoldre? Què necessitem?

Per sort, cada cop més el tema desperta interès a Catalunya i ja molt abans que s'aproves el codi deontològic del COBDC, algunes publicacions com *BID: textos universitaris de biblioteconomia i documentació* han dedicat diferents treballs a la deontologia bibliotecària.⁴⁰ A l'Estat espanyol cal destacar els treballs de Margarita Pérez Pulido.⁴¹

Pel que fa a les associacions de bibliotecaris-documentalistes, el COBDC és la primera en tenir el seu propi codi deontològic i l'Asociación Andaluza de Bibliotecarios està treballant en el seu.⁴² Trobem a faltar, però, una generalització d'aquesta inquietud entre la majoria de les associacions professionals.

Paral·lelament, alguns serveis de biblioteques han elaborat documents molt interessants pel que a la seva política d'adquisicions. Volem remarcar en aquest sentit *Política de desenvolupament de la col·lecció* (2003)⁴³ del Servei de Biblioteques de la Diputació de Barcelona. És cert que segurament no és una obra pensada per resoldre problemes com els que hem comentat fins ara, però està en la línia de reflexionar sobre com definir, per exemple, una política concreta d'adquisicions.

Tot i que correm el perill d'equivocar-nos (la prospectiva és una tècnica difícil) pensem que els problemes que se'ns plantegin als nostres centres aniran en augment. Ha passat en països que ens porten molta davantera i que tenen sistemes bibliotecaris molt més consolidats (Estats Units, França, Finlàndia, etc.). Segurament fins ara no hem tingut greus problemes relacionats amb la deontologia professional per la feblesa del sistema bibliotecari. Tot just fa quatre dies que les biblioteques públiques van ser traspassades als municipis. A mesura que augmenti l'interès dels ajuntaments, els consells comarcals, les juntes d'escola, els rectorats, etc. per les seves biblioteques, moltes més probabilitats tindrem de l'aparició de voluntats externes de gestionar també el dia a dia de la biblioteca (compres, activitats, etc.). Permetrà qualsevol alcalde que a la «seva» biblioteca l'oposició hi faci un acte informatiu? Serem totalment lliures per aplicar criteris professionals en les subscripcions de revistes i compres de llibres? En la majoria de casos estem segurs que sí, però cal estar preparats per casos com el de Sant Feliu de Guíxols, Orange o Santa Cruz.

Les biblioteques estan guanyant importància en l'entramat social, més gent les percep com alguna cosa d'interès, som més presents. Els públics són molt més diversos ara que fa 10 anys, les seves opcions polítiques també i tot això es veurà reflectit en el model de biblioteca que tots aquest usuaris voldran i exigiran tenir. En quina proporció caldrà assignar els recursos per satisfer les necessitats d'una societat cada cop més «multi»: cultural, ideològica, religiosa? (Puertas, 2004).

Entenem que només des d'una resposta netament professional i basada en els principis ètics de la nostra professió, podrem superar amb èxit els reptes dels anys vinents.

40. <http://temaria.net/lista.php?base=temaria&campo_1=subject&texto_1=0090.0010.0050&trunca-do_1=D>.

41. <<http://dialnet.unirioja.es/servlet/busquedadoc?db=2&t=Margarita+P%C3%A9rez+Pulido+&x=5&y=8&td=todo>>.

42. <http://www.aab.es/grupobu_etica.html>.

43. <<http://www.diba.cat/biblioteques/documentspdf/pdc.pdf>>.

Bibliografia

- ABF (1999). *Les bibliothèques face aux pressions politiques: quelques outils* [en línia]. <<http://www.abf.asso.fr/IMG/pdf/bibliotheques-face-aux-pressions.pdf>> [Consulta: 28/01/2007].
- ALBARIC, Michel (1994). «Déontologie: le mot et la chose». En: *Une déontologie: pourquoi?: Actes de la journée d'étude du 6 novembre 1992*. París: ADBS, p. 16-20.
- BERTRAND, Anne-Marie (2003). «L'identité professionnelle des bibliothèques» [en línia]. En: *Association des directeurs de bibliothèques départementales de prêt. Journées d'étude 2003*. <<http://www.adbp.asso.fr/association/je2003/bertrand.htm>> [Consulta: 28/01/2007].
- CANAZZI, Catherine (1997). «Orange, la bibliothèque pervertie: pluralisme ou propagande?» [en línia]. En: *BBF*, núm. 4, p. 8-9. <<http://www.enssib.fr/bbf/bbf-97-4/04-canazzi.pdf>>. [Consulta: 28/01/2007].
- DOYLE, Tony. *Information Ethics Bibliography* [en línia]. <<http://library.hunter.cuny.edu/tdoyle/informationethicsbib.htm>> [Consulta: 25/01/2007].
- FROELICH, Thomas J. (1997). *Survey and analysis of the major ethical and legal issues facing library and information services*. Munic: K. G. Saur.
- GASCÓN GARCÍA, Jesús (2005). «Entrevista a Carol A. Brey-Casiano: sí, podem fer-ho!». *Ítem: Revista de biblioteconomia i documentació*, núm. 39, p. 73-85. <<http://www.racocat.net/index.php/Item/article/viewPDFInterstitial/22637/40760>>. [Consulta: 25/01/2007].
- GÓMEZ-PANTOJA FERNÁNDEZ-SALGUERO, Aurora; PÉREZ PULIDO, Margarita (2001). «Ética y deontológica profesional en Internet: listado de recursos gratuitos». *Boletín de la ANABAD*, tom 51, núm. 3, p. 59-76.
- GORMAN, Michael (2000). *Our enduring values: librarianship in the 21st century*. Chicago: ALA.
- IFLA/FAIFE (2000). *World Report: Libraries and Intellectual Freedom: Germany* [en línia]. <<http://www.ifla.org/faife/report/germany.htm>>. [Consulta: 25/01/2007].
- Inspection Générale des Bibliothèques (1997). *Mission d'inspection de la bibliothèque municipale de Marignane: avril 1997*. París: IGB.
- JORNET I BENITO, Núria; RODRÍGUEZ PARADA, Concepción (2001). «L'ètica en la formació d'arxivers i bibliotecaris: una necessitat compartida» [en línia]. *BiD: Textos de biblioteconomia i documentació*, núm. 7. <<http://www.ub.es/biblio/bid/07jorrod.htm>>. [Consulta: 15/01/2007].
- Jurament hipocràtic* [en línia]. <<http://www.aceb.org/tvh06/jh.htm>>. [Consulta: 25/01/2007].
- KANT, Immanuel (2003). *Crítica de la raó pràctica*. Barcelona: Edicions 62.
- KUPIEC, Anne (1999). «Éléments de réflexion pour une déontologie professionnelle» [en línia]. En: *BBF*, núm. 4, p. 8-12. <<http://bbf.enssib.fr/sdx/BBF/frontoffice/1999/04/document.xsp?id=bbf-1999-04-0008-001/1999/04/fam-dossier/dossier&statutMaitre=non&statut-Fils=non>>. [Consulta: 15/01/2007].
- KORKOS, Alain (1999). «Le livre dans les griffes de l'extrême droite française». *Argus*, vol. 28, núm. 2, p. 23-28.
- LÓPEZ ARANGUREN, José Luís (1994). *Ética*. Madrid: Trotta.
- MEYRIAT, Jean (1994). «Déontologie: une perception collective?». En: *Une déontologie: pourquoi?: Actes de la journée d'étude du 6 novembre 1992*. París: ADBS, p. 11-15.
- MORLANS, Màrius (2006). «El pols de l'ètica i la deontologia: l'ètica mèdica avui» [en línia]. *Annals de Medicina*, vol. 89, núm. 4 (oct.-nov.-des.). <<http://www.academia.cat/pages/academ/vidaacad/Publica/annals/2006/A4/pols1.pdf>>. [Consulta: 15/01/2007].
- PÉREZ PULIDO, Margarita (2001). «Códigos de ética de los bibliotecarios y otros profesionales de la información: comentario y análisis comparativo» [en línia]. *Boletín de la ANABAD*, tom 51, núm. 3, p. 37-58. <http://www.aab.es/pdfs/gtbu_etica_bibliotecarios.pdf>. [Consulta: 15/01/2007].

- PUERTAS, Miquel; SUNYER, Sílvia; VIVES-GRÀCIA, Josep (2004). «La gestió del multiculturalisme a les biblioteques universitàries: el cas de la Biblioteca del Campus Terrassa de la UPC». *Ítem: Revista de biblioteconomia i documentació*, núm. 37, p. 61-78. Disponible també a l'adreça: <<http://eprints.rclis.org/archive/00003068/01/articlejosep.pdf>>. [Consulta: 15/01/2007].
- QUISPE GERÓNIMO, Carlos (2003). «Bibliotecarios y terrorismo: principios éticos del derecho a la privacidad y el acceso a la información» [en línia]. En: *Proceedings Seminario de la Realidad Bibliotecológica*, p. 1-5. <<http://eprints.rclis.org/archive/00007794/01/etica.pdf>>. [Consulta: 1/01/2007].
- RODRÍGUEZ PARADA, Concepción [et al.] «Elaboració del Codi Deontològic del Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya». *Ítem: Revista de biblioteconomia i documentació* [en premsa].
- SMITH, Martha M. *Selected Bibliography for Information Ethics: a course proposal* [en línia]. <http://www.infoethics.org/infoethics_bib.html>. [Consulta: 15/01/2007].
- SOULÉ, Véronique (1999). «Censures et autocensures: autour du livre de jeunesse» [en línia]. *BBF*, núm. 3, p. 44-48. <<http://bbf.enssib.fr/sdx/BBF/frontoffice/1999/03/document.xsp?id=bbf-1999-03-0044-005/1999/03/fam-dossier/dossier&statutMaitre=non&statutFils=non>>. [Consulta: 15/01/2007].
- VELA, Nora (2004). «Recull de recursos electrònics de codis d'ètica de biblioteques i bibliotecaris» [en línia]. *BiD: Textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 13. <<http://www.ub.es/bid/13vela2.htm>>. [Consulta: 15/01/2007].
- VIÑAS, Antonio (2002). *Teoría del derecho y experiencia jurídica romana*. Madrid: Dykinson.



Concepción Rodríguez Parada. Llicenciada en Filosofia (1982) i diplomada en Biblioteconomia (1987). És professora de la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona (1993-). Membre de la Comissió Redactora del Codi Deontològic del COBDC i actualment membre de la Comissió Deontològica del COBDC.



Josep Vives i Gràcia. Llicenciat en Documentació i diplomat en Biblioteconomia i Documentació. Ha cursat, a més, estudis de filosofia. És responsable dels serveis per a la recerca de la Biblioteca de l'Escola Politècnica Superior d'Enginyeria de Vilanova i la Geltrú (UPC). Ha publicat diferents treballs centrats específicament en alfabetització informacional, biblioteques universitàries i drets d'autor. Membre de la Comissió Redactora del Codi Deontològic del COBDC i actualment membre de la Comissió Deontològica del COBDC.